

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

**Міжрегіональної Академії
управління персоналом**

К.В.Муравйов

«22» вересня 2025 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
Дяченка Олександра Васильовича
«Організаційно-економічний механізм підвищення
конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті
відновлення економіки України»**

ВИТЯГ

**з протоколу № 2 засідання фахового семінару кафедри управління
бізнесом Міжрегіональної Академії управління персоналом
від 19 вересня 2025 року**

Присутні:

члени кафедри управління бізнесом: Братусь Г. А., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри; Козлова А. І., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, заступник завідувача кафедри економіки та управління бізнесом; Червінська Л.П., д.е.н., професор, професор кафедри управління бізнесом; Мазур Ю. В., кандидат економічних наук, доцент, декан ННІУЕБ;

запрошені: Каліна І. І., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу; Дацій О. І., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки бізнесу; Романова Л. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу; Згалат-Лозинська Л.О., доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу; Кришталь Г. О., доктор економічних наук, професор завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи; Карбовська Л. О., кандидат економічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри маркетингу, Скиба Г.І., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи, Цімошинська О.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи.

Присутні на засіданні 12 осіб, з яких 7 докторів економічних наук, 5 кандидатів економічних наук.

Порядок денний

1. Публічна презентація здобувачем ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Дяченка Олександра Васильовича наукових результатів дисертації «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України» та її обговорення.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Дяченка Олександра Васильовича з презентацією наукових результатів дисертації на тему: «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України». Тема затверджена Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом 5 липня 2023 р. (протокол № 7). Науковий керівник – Червінська Любов Петрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління бізнесом ННІУЕБ Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Доповідь здобувача:

На Ваш розгляд виноситься дисертаційне дослідження на тему «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України»

Актуальність дослідження зумовлена наступним (слайд 2):

Відновлення економіки України після воєнних та кризових явищ потребує підвищення ефективності та конкурентоспроможності промислових підприємств.

Конкурентоспроможність промислових підприємств є ключовим фактором стабілізації та зростання національної економіки.

Мета, об'єкт та предмет дослідження наведені на слайді (3).

Наукова новизна одержаних результатів наведена на слайдах 4-14.

Зокрема у дисертації

удосконалено:

- понятійно-категорійний апарат конкурентоспроможності промислових підприємств (Слайд 4 та слайд 5);

1. (Слайд 6) теоретико - методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності промислових підприємств, через запровадження авторської методики удосконалення показника конкурентоспроможності промислових підприємств;

набули подальшого розвитку:

- (Слайд 7) - підходи до класифікації факторів впливу на організаційно-

економічний механізм конкурентоспроможності промислових підприємств, шляхом доповнення групою «посткризових відновлювальних факторів».

Перейду до отриманих результатів дослідження.

(Слайд 8) У контексті дослідження економічної природи конкурентоспроможності промислових підприємств доцільним є аналіз динаміки показників рентабельності, оскільки саме вони репрезентують рівень ефективності використання ресурсного потенціалу суб'єктів господарювання. На рис. 1. представлено зміну рентабельності операційної діяльності та загальної рентабельності промислових підприємств протягом 2015-2024 рр., що дозволяє простежити особливості адаптації промислових підприємств до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

(Слайд 9). Для глибшого розуміння стратегічного контексту конкурентоспроможності доцільно звернутися до порівняльних міжнародних оцінок.

(Слайд 10). Дані аналізу засвідчують, що конкурентоспроможність промислових підприємств в умовах економічної турбулентності формується під впливом внутрішніх бізнес-стратегій та значною мірою залежить від системного функціонування макроекономічного середовища, інфраструктурного потенціалу та політики інституційного супроводу.

(Слайд 11). Для ефективної підтримки промислових підприємств необхідно розробити фінансові програми, що будуть сприяти їх сталому розвитку та зростанню.

Дані рис. 2. свідчать про неоднорідну динаміку в різних секторах, що відображає внутрішні економічні чинники та зовнішні виклики, зокрема війна та її наслідки. Перш за все, загальний індекс промислової продукції в Україні за 2020-2024 роки показує не однотипне зростання та спади. В 2021 році зафіксовано значне зростання на рівні 101,9% порівняно з попереднім роком, однак, вже у 2022 році спостерігається різке падіння (63,3%), що пов'язано з впливом війни на економіку.

(Слайд 12). Проаналізуємо показники діяльності ПАТ Крюківський вагонобудівний завод, як саме функціонує організаційно-економічний механізм для забезпечення конкурентоспроможності цього промислового підприємства. Організаційна складова механізму має диверсифіковану структуру виробництва, а саме пасажирські вагони, вантажні вагони, локомотиви, інфраструктурні компоненти. Це забезпечує гнучкість у реагуванні на зміни попиту, наявність власної конструкторської бази та дослідних підрозділів дозволяє швидше адаптувати продукцію до стандартів Укрзалізниці та міжнародних вимог. Одночасно проблемою залишається значний рівень зношеності обладнання, така ситуація стримує нарощування обсягів виробництва.

Останніми роками, через воєнні ризики та зниження попиту, обсяги виробництва скоротились в кілька разів. Це демонструє високу залежність конкурентоспроможності підприємства від зовнішніх факторів (державних замовлень та експорту).

Слайд 13. Станом на серпень 2025 року підприємство має стабільне фінансове становище, зберігає виробничий потенціал понад 1000 вагонів на рік, активно виконує нові державні замовлення від укрзалізниці та надає перевагу оновленню пасажирського парку. Водночас необхідно зазначити, що успішна міжнародна конкурентоспроможність національної економіки вимагає постійної адаптації до змінюваного глобального середовища. Це передбачає постійну підтримку організаційно-економічного механізму ПАТ КВБЗ – економічний розвиток, організаційне вдосконалення, розвиток інноваційних технологій, та забезпечення конкурентних переваг через інтеграцію в міжнародні економічні процеси.

Слайд 14. Одним із важливих напрямків забезпечення конкурентоспроможності є постійне покращення технічного рівня основних засобів промислових підприємств. Обираючи критерії вибрали 4 блоки з найбільш показовими індикаторами, які викладено у таблиці 4.

Слайд 15. Інтегральний показник конкурентоспроможності обраного нами для дослідження підприємства становить 0,875, це дає можливість зробити висновок про високий рівень конкурентоспроможності (на даний момент) на внутрішньому ринку, хоча варто констатувати резерви зростання у підвищенні прибутковості та диверсифікації ринків.

Слайд 16. Наглядно можна продемонструвати конкурентоспроможність ПАТ КВБЗ через радарну діаграму зображену на рисунку 3, яка відображає оцінку за чотирма ключовими блоками: фінансовий, виробничий, ринковий та інноваційний.

Слайд 17. Запровадження сучасних інструментів підтримки конкурентоспроможності підприємств машинобудування, зокрема кластеризації, цифровізації та державно-приватного партнерства, створює передумови для їх інтеграції у глобальні виробничі ланцюги, формування інноваційного середовища та підвищення стійкості в умовах економічної турбулентності.

Слайд 18. Традиційні методи оцінювання та управління конкурентними перевагами часто виявляються недостатньо ефективними, оскільки вони не враховують взаємозв'язок між фінансовими, виробничими, інноваційними та ринковими показниками. Це створює потребу у використанні комплексних економіко-математичних моделей, які б забезпечували інтегровану оцінку та прогнозування розвитку підприємств на основі багатовимірних даних.

Слайд 19. У таблиці 7 наведено словник даних, що використовується в економіко-математичній моделі. Він містить перелік основних показників, які відображають фінансовий стан, ефективність виробничих процесів, ринкову позицію, стан людського капіталу та рівень цифрової трансформації. Для кожного показника зазначено його код, повну назву, одиниці виміру, періодичність оновлення, джерело походження та роль у моделі. Така структура дозволяє ефективно організовувати збір і контроль даних, забезпечуючи їх придатність для подальшого аналізу та використання у моделюванні.

Слайд 20. У таблиці 8 наведено розподіл ключових показників моделі за основними блоками інтегральної оцінки. Для кожного блоку перелічено показники у вигляді їх кодів, що відповідають записам у словнику даних. Така форма подання забезпечує зручність при роботі з великомасштабними наборами даних та дозволяє швидко визначити, до якої групи відноситься кожен показник, що, у свою чергу, сприяє більш точному налаштуванню алгоритмів агрегації та аналізу. Візуальний моніторинг здійснюється через регулярні аналітичні візуалізації, які показують повноту даних, розподіл порушень якості за блоками та динаміку покриття ключових субіндексів.

Слайд 21. На Рис. 4 наведено теплову карту повноти даних, що відображає ступінь заповнення кожного з ключових показників моделі по місяцях календарного року.

Слайд 22. Для забезпечення комплексного контролю якості даних важливо не лише оцінювати їх повноту, але й аналізувати характер виявлених порушень.

Слайд 23. Для оцінювання динаміки зрілості інформаційної бази моделі важливо відстежувати зміну рівня покриття ключових субіндексів у часі.

Слайд 24. Для забезпечення цілісності та відтворюваності методики оцінювання конкурентоспроможності машинобудівних підприємств у дисертації розроблено алгоритмічну схему побудови інтегральної моделі.

Слайд 25. На заключному етапі виконується сценарний аналіз, результати якого разом із інтегральною оцінкою відображаються у звітах та داشбордах.

Слайди 26 - 28. Результати тестування підтвердили, що інтегральний індекс конкурентоспроможності, розрахований за моделлю, має стабільний зв'язок з ключовими фінансовими та виробничими показниками підприємств. Модель демонструє стійкість до зміни входних даних і коректно реагує на зміни у значеннях критичних індикаторів.

Слайд 29. Для оцінювання конкурентоспроможності було використано розроблену економіко-математичну модель, що враховує сім тематичних блоків: фінанси, виробництво, інновації, ринок/експорт, людський капітал, цифровізацію та інформаційну безпеку, а також зовнішні фактори.

Слайд 30. Запропонована економіко-математична модель конкурентоспроможності машинобудівних підприємств довела свою ефективність у практичному застосуванні.

Результати дисертаційного дослідження оприлюднені (слайд 31) :
на 3 науково-практичних конференціях;

у 4 статтях з них 1 у виданнях що індексуються в науко метричній базі Scopus, 3 - у вітчизняних наукових фахових виданнях з економіки.

(слайд 32). Такі були основні положення дисертації. На цьому доповідь закінчено. Дякую за увагу.

Кришталь Г.О., д.е.н., професор. Яким чином Ви врахували специфіку воєнних та поствоєнних викликів у запропонованому організаційно-економічному механізмі підвищення конкурентоспроможності промислових

підприємств?

Відповідь

Дякую за запитання. У моделі конкурентоспроможності враховані не лише класичні економічні фактори, а й посткризові відновлювальні чинники, пов'язані з воєнними викликами. Це включає адаптивність підприємств до різних змін попиту, диверсифікацію виробництва та використання державних програм підтримки. Такий підхід дозволяє зберегти виробничий потенціал навіть у нестабільному середовищі та забезпечує основу для швидкого економічного відновлення.

Каліна І.І., д.е.н., професор. Які відмінності авторської методики оцінювання конкурентоспроможності від існуючих, і які її переваги в умовах турбулентності економіки України?

Відповідь

Дякую за запитання. Авторська методика відрізняється тим, що поєднує індексний підхід із застосуванням інструментів машинного навчання та сценарного аналізу. Це дозволяє отримати точніші прогнози, інтегрувати різноманітні дані та швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища. Порівняно з традиційними методами, які часто оцінюють лише статичний стан підприємства, моя модель формує сценарні прогнози розвитку, що дає можливість коригувати стратегії ще до виникнення кризових ситуацій.

Карбовська Л.О., к.е.н., доцент. Чому Ви обрали саме ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» як об'єкт практичного дослідження та наскільки результати можна екстраполювати на інші підприємства?

Відповідь

Дякую за запитання. ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» було обрано через його значну роль у машинобудівній галузі та диверсифіковану структуру виробництва. Це підприємство є показовим прикладом поєднання внутрішніх факторів конкурентоспроможності з впливом зовнішніх умов, зокрема державних замовлень і воєнних ризиків. Попри галузеву специфіку, отримані результати мають ширший характер, адже модель орієнтована на інтегральну оцінку конкурентоспроможності, яку можна адаптувати для інших промислових підприємств України.

Козлова А.І., к.е.н., доцент. Які практичні кроки Ви рекомендуєте державним інституціям для підтримки реалізації запропонованої моделі конкурентоспроможності у промисловості України?

Відповідь

Дякую за запитання. Я рекомендую запровадити цільові фінансові програми для підтримки інновацій, розширення можливостей державно-приватного партнерства, а також стимулювання цифровізації промисловості. Важливим є формування галузевих кластерів, що об'єднують виробників, наукові установи та державу. Також необхідна система регулярного моніторингу конкурентоспроможності з використанням інтегральних моделей, що дозволить вчасно виявляти ризики та оперативно коригувати політику економічного розвитку.

Цімошинська О.В., к.е.н., доцент. Яким чином у Вашій моделі враховуються інноваційні чинники та цифровізація, і як вони впливають на довгострокову конкурентоспроможність підприємств?

Відповідь

Дякую за запитання. Інноваційні та цифрові показники виділені в окремий блок інтегральної моделі, де оцінюється рівень цифрової трансформації, впровадження нових технологій, автоматизація виробництва та інвестиції в НДДКР. Ці чинники безпосередньо впливають на ефективність виробничих процесів, швидкість виходу на нові ринки та здатність підприємства інтегруватися у глобальні виробничі ланцюги. У довгостроковій перспективі вони визначають стійкість підприємства до криз і формують його міжнародну конкурентну позицію.

ВИСТУПИ:

Козлова А.І., к.е.н., доцент (рецензент):

Сучасні виклики, пов'язані з війною, глобальною конкуренцією та нестабільністю світових ринків, актуалізують питання конкурентоспроможності промислових підприємств України. Відновлення економіки після воєнних потрясінь неможливе без ефективних механізмів зміцнення конкурентних позицій промисловості. Робота Дяченка О.В. своєчасна й суспільно значуща, оскільки спрямована на пошук науково обґрунтованих шляхів модернізації та підвищення стійкості національних виробників.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Дисертант детально проаналізував існуючі підходи до управління конкурентоспроможністю, уточнив зміст базових категорій та обґрунтував авторське бачення організаційно-економічного механізму як комплексної системи методів, інструментів і управлінських рішень. Висновки базуються на глибокому аналізі статистичних даних, зарубіжного досвіду та практичного кейсу ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод». Обґрунтованість підтверджується логічною структурою викладу, поєднанням теоретичних узагальнень із прикладними рекомендаціями, а також розробкою економіко-математичної моделі.

Повнота викладення результатів у наукових працях

Основні результати апробовані у наукових публікаціях та на конференціях, що підтверджує їх наукову новизну та практичну цінність. У працях дисертант системно представив теоретико-методологічні засади, методику визначення інтегрального показника конкурентоспроможності та результати моделювання. Це свідчить про цілісність підходу та належне висвітлення здобутих результатів у науковому просторі.

Оцінка змісту дисертації

Робота має комплексний характер, містить як теоретичні, так і прикладні результати. Значним досягненням є удосконалення методики оцінювання конкурентоспроможності з урахуванням багатокритеріального аналізу, що підвищує об'єктивність висновків. Важливим є також дослідження зарубіжного досвіду та можливостей його адаптації в Україні, особливо у сфері цифровізації та кластерного розвитку. Запропонована економіко-математична модель із використанням індексного підходу, інструментів машинного навчання та сценарного аналізу демонструє високий рівень інноваційності та має потенціал практичного застосування.

Зауваження та дискусійні положення

Поряд із беззаперечними перевагами, у роботі можна виділити кілька аспектів, які потребують подальшого розвитку. Зокрема, доцільно було б детальніше розглянути питання державної політики підтримки конкурентоспроможності промисловості та її інтеграції з розробленим механізмом. Дискусійним є також співвідношення між внутрішніми управлінськими рішеннями підприємств і зовнішніми інституційними умовами, що значною мірою впливають на результати діяльності. Водночас ці моменти не знижують наукової цінності дослідження.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Дяченка О.В. є вагомим науковим дослідженням, спрямованим на вирішення актуальної проблеми забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств у період відновлення економіки України. Робота вирізняється високим рівнем теоретичної обґрунтованості, науковою новизною та практичною значущістю. Результати дослідження можуть бути використані як у діяльності промислових підприємств, так і в системі державного управління економікою. Дисертація відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», а її автор заслуговує на присудження цього ступеня.

Мазур Ю.В., к.е.н., доцент (рецензент):

В умовах післявоєнного відновлення економіки України промисловість відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку, технологічного суверенітету та інтеграції в європейські й світові ринки. Тому проблема конкурентоспроможності промислових підприємств є надзвичайно актуальною. Дисертація Дяченка О.В. спрямована на вирішення складного комплексу теоретичних і практичних питань, що стосуються формування ефективного організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств, що робить дослідження стратегічно важливим для національної економіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Автор на високому науковому рівні систематизував існуючі підходи, запропонував уточнені дефініції ключових понять та сформував власне бачення організаційно-економічного механізму конкурентоспроможності.

Особливу увагу приділено сучасним викликам – цифровізації, інтеграції у глобальні виробничі ланцюги, розвитку інноваційної інфраструктури. Рекомендації відзначаються практичною спрямованістю, зокрема у сфері модернізації виробничих потужностей і впровадження цифрових технологій управління.

Повнота викладення результатів у наукових працях

Результати дослідження висвітлені у публікаціях дисертанта, що підтверджує їх апробацію в науковій спільноті. Автор приділив увагу як теоретичним узагальненням, так і практичним аспектам, включаючи методику оцінювання конкурентоспроможності, використання інтегрального показника та застосування інструментів машинного навчання. Це свідчить про цілісність і завершеність представлених наукових результатів.

Оцінка змісту дисертації

Зміст роботи відзначається глибиною аналізу та міждисциплінарним підходом. Позитивно оцінюється практична апробація результатів на прикладі ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод», що демонструє реальну прикладну цінність отриманих висновків. Запропонована економіко-математична модель конкурентоспроможності є інноваційною та відповідає сучасним тенденціям цифрової економіки. Важливим є також акцент на міжнародному досвіді, зокрема кластерному розвитку та цифровій трансформації, що надає роботі значного прикладного значення для стратегічного планування у промисловості.

Зауваження та дискусійні положення

Варто відзначити, що у роботі менше уваги приділено інституційним аспектам державної підтримки конкурентоспроможності. Доцільно було б розширити аналіз ролі державних програм у відновленні промислових підприємств після воєнних руйнувань. Також перспективним напрямом подальших досліджень є розробка механізмів взаємодії підприємств із міжнародними фінансовими інституціями в контексті інтеграції України у глобальний ринок. Водночас зазначені моменти є радше пропозиціями для подальшого розвитку теми, ніж суттєвими недоліками роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Дяченка О.В. є завершеним науковим дослідженням, яке має вагоме теоретичне та прикладне значення для економічної науки і практики управління промисловими підприємствами. Автору вдалося розробити інноваційний організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності, що враховує сучасні виклики цифрової економіки та глобальної конкуренції. Робота відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», а її автор заслуговує на присудження цього ступеня.

Каліна І.І., д.е.н., професор.

Дисертаційна робота Дяченко О.В. присвячена надзвичайно актуальній проблемі сучасної економіки України – підвищенню

конкурентоспроможності промислових підприємств у контексті післявоєнного відновлення та інтеграції у світову економіку. В умовах трансформаційних процесів, спричинених військовими викликами, руйнуванням виробничої інфраструктури та посиленням глобальної конкуренції, питання формування дієвих організаційно-економічних механізмів конкурентоспроможності набуває стратегічного значення.

У роботі здійснено комплексне дослідження теоретико-методологічних і прикладних аспектів проблеми. Автором:

- розкрито сутність організаційно-економічного механізму конкурентоспроможності як системи методів, інструментів та управлінських рішень, що забезпечують узгодження внутрішніх ресурсів підприємства з викликами зовнішнього середовища;
- уточнено поняття «конкурентоспроможність промислового підприємства» та «організаційно-економічний механізм конкурентоспроможності», що сприяє розвитку наукового апарату сучасної економічної науки;
- удосконалено методику оцінки конкурентоспроможності на основі інтегрального показника з використанням багатокритеріального аналізу та інтегрованих моделей;
- проаналізовано зарубіжний досвід, включаючи інституційну підтримку, кластеризацію та цифрову трансформацію, та визначено напрями його адаптації в Україні;
- розроблено економіко-математичну модель оцінювання конкурентоспроможності машинобудівних підприємств, яка поєднує індексний підхід, методи машинного навчання та сценарний аналіз, що засвідчує інноваційність дослідження.

Практична апробація результатів здійснена на прикладі ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод». Автор обґрунтував напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства через модернізацію виробничих потужностей, диверсифікацію ринків збуту та інтеграцію до міжнародних стандартів, а також запропонував програмну реалізацію економіко-математичної моделі для практичного застосування.

Наукова новизна дисертаційної роботи проявляється у поєднанні системного та міждисциплінарного підходів, розробці власної дефініційної бази, а також у створенні інструментарію кількісного оцінювання конкурентоспроможності із залученням сучасних технологій аналізу даних.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання підприємствами різних галузей промисловості при формуванні стратегій розвитку, органами державної влади – у процесі формування політики відновлення економіки України, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Дисертація вирізняється логічною структурованістю, глибиною аналізу та високим рівнем наукової аргументації. Автор демонструє здатність комплексно підходити до вирішення поставлених завдань, поєднувати

теоретичні розробки з практичними рекомендаціями та пропонувати інноваційні інструменти стратегічного управління.

Водночас певного доопрацювання могли б потребувати питання глибокої адаптації європейських кластерних моделей до українських умов та детальніший аналіз впливу інституційних реформ на конкурентоспроможність промисловості. Проте зазначені зауваження не зменшують загальної наукової та практичної цінності дисертаційної роботи.

У цілому дисертація Дяченко О.В. «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України» є завершеною, самостійною та науково значущою працею, що відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка, а її автор заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

УХВАЛИЛИ:

Дисертація Дяченка Олександра Васильовича «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України» є самостійним, завершеним, цілісним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог.

Актуальність теми та її зв'язок із планами науково-дослідних робіт.

Проблема підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України набуває особливого значення в умовах економічної нестабільності та післявоєнного відновлення. Втрата частини виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів, зниження інвестиційної активності та необхідність інтеграції до глобальних ринків вимагають пошуку нових організаційно-економічних механізмів, здатних забезпечити стійкий розвиток промисловості.

Сучасні виклики, пов'язані з глобалізацією, цифровою трансформацією та зростаючою конкуренцією на світових ринках, зумовлюють необхідність удосконалення систем управління конкурентоспроможністю. Для України це питання має подвійне значення: з одного боку, воно є ключовим чинником забезпечення технологічного суверенітету та економічної безпеки держави, з іншого – виступає передумовою ефективного відновлення економіки та її інтеграції у світові ланцюги створення вартості.

Попри наявність значного масиву досліджень із проблематики конкурентоспроможності, рівень їх наукової розробленості у контексті сучасних трансформацій є недостатнім. Бракує системних підходів до формування організаційно-економічних механізмів, які враховували б як специфіку українських промислових підприємств, так і світові тенденції кластеризації, цифровізації та сталого розвитку.

У зв'язку з цим розробка та наукове обґрунтування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах післявоєнного відновлення України є надзвичайно

актуальним науковим завданням, що має як теоретичну, так і практичну значущість.

Дисертацію виконано згідно з планом науково-дослідних робіт ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» за темою: «Удосконалення управління бізнес-процесами на підприємствах» (номер державної реєстрації № 0121U114721), в межах якої автором обгрунтовано організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств.

Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що у дисертаційній роботі за результатами дослідження обгрунтована концептуальна модель підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств у контексті відновлення економіки України.

уперше:

обгрунтовано авторську модель підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудування, яка відрізняється від більшості існуючих тим, що вона інтегрує елементи індексного підходу (для забезпечення інтерпретаційної зрозумілості) з інструментами машинного навчання (для підвищення точності прогнозів) та елементами сценарного аналізу на основі імітаційного моделювання (для оцінки наслідків управлінських рішень). Така комбінація дозволяє побудувати багаторівневу систему оцінки та прогнозування, яка адаптується до змін зовнішнього середовища та внутрішніх умов підприємства, одночасно вона не лише відображає поточний стан конкурентоспроможності, але й формує сценарні прогнози, що дають змогу своєчасно коригувати стратегію розвитку.

розроблено програму реалізації інтегральної моделі конкурентоспроможності машинобудівних підприємств яка дозволяє інтегрувати дані з різних джерел, підтримує сценарне планування та оцінку ризиків, а також може слугувати основою для стратегічного управління підприємством у динамічному середовищі. Розроблений програмний комплекс є не лише інструментом оцінювання, але й практичним засобом підтримки ухвалення управлінських рішень у машинобудівній галузі України.

удосконалено:

понятійно-категорійний апарат конкурентоспроможності промислових підприємств шляхом авторського формулювання: конкурентоспроможності промислових підприємств, як інтегральної здатності суб'єкта господарювання забезпечувати відтворення економічного потенціалу шляхом ефективного поєднання ресурсних, технологічних, інноваційних та організаційних чинників, що гарантують стабільність функціонування та адаптивність до зовнішніх викликів, зокрема пов'язаних з війною та після воєнним періодом, яке на відміну від існуючих визначень, авторське бачення включає категорію відтворення економічного потенціалу, яка практично не використовується у класичних підходах де конкурентоспроможність це лише

здатність ринку витримувати конкуренцію на ринку. Також додається адаптивність до зовнішніх викликів, зокрема воєнних, що робить визначення унікальним для сучасного українського контексту; організаційно-економічного механізму конкурентоспроможності промислових підприємств, який ми визначаємо як сукупність методів, інструментів та управлінських рішень, спрямованих на забезпечення стабільного функціонування, відновлення, розвитку промислових підприємств в умовах ринкової конкуренції. Сутність організаційно-економічного механізму полягає в узгодженні внутрішніх процесів і ресурсів промислових підприємств, таких як виробничих, кадрових, фінансових, інноваційних із зовнішніми вимогами, викликами і ризиками ринку. На наш погляд до складу організаційно-економічного механізму конкурентоспроможності промислових підприємств має входити: організаційна складова (структура підприємства, система планування і контролю, комунікація, корпоративна культура а також система управління та мотивації персоналу); економічна складова (цінова політика та підходи до її формування, оптимізація витрат, управління фінансовими потоками, інвестиційна діяльність, податкові пільги, кредити тощо); інноваційна складова або інноваційна політика промислового підприємства (модернізація обладнання, впровадження новітніх технологій, розвиток власних науково-дослідних підрозділів, що дозволить створювати продукцію з більшою доданою вартістю яка зможе конкурувати не тільки за ціною але й за якістю і унікальністю).

теоретико-методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності промислових підприємств, через запровадження авторської методики удосконалення показника конкурентоспроможності промислових підприємств, яку умовно розділено на певні етапи: визначено вихідні проблеми існуючих методик, визначено логіку удосконалення, вказано формулу інтегрального показника, який визначається методом експертних оцінок або аналітично); визначено особливості методики, та очікуваний результат, в запропонованій методиці проявляються усі три складові організаційно-економічного механізму в обранні певних індексів та показників.

набули подальшого розвитку:

підходи до класифікації факторів впливу на організаційно-економічний механізм конкурентоспроможності промислових підприємств, шляхом доповнення групою «посткризових відновлювальних факторів», а саме: доступ до державних програм фінансової та інвестиційної підтримки відновлення; міжнародна допомога та грантові програми для модернізації виробництва; пільгове кредитування та реструктуризація боргових зобов'язань, відновлення та розвиток логістичної інфраструктури (транспорт, енергопостачання, комунікації); доступність робочої сили з урахуванням повернення мігрантів і реінтеграції ветеранів; сприяння відбудові та підвищенню стійкості виробничих потужностей; прискорене впровадження інноваційних технологій та цифрових рішень для оптимізації процесів;

формування нових партнерських зв'язків на внутрішньому та зовнішніх ринках; інституційна підтримка інтеграції у міжнародні виробничі та логістичні ланцюги; підвищення ролі екологічних та соціальних стандартів як передумови стійкого відновлення.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, що захищаються. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, що сформульовані в дисертаційній роботі, підтверджується:

- використанням сучасної методологічної бази дослідження, яка поєднує системний, структурно-функціональний, економіко-математичний, порівняльний та сценарний аналіз;
- застосуванням надійного емпіричного матеріалу, що включає статистичні дані Державної служби статистики України, галузеві аналітичні звіти, міжнародні рейтинги конкурентоспроможності та офіційні документи щодо економічного відновлення;
- проведенням глибоких аналітичних досліджень на прикладі ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод», що дозволило апробувати запропоновані моделі та методики в реальних умовах функціонування промислового підприємства;
- розробкою та використанням програмного комплексу, який забезпечує інтеграцію даних із різних джерел, сценарне прогнозування та оцінку ризиків, що підвищує практичну достовірність і прикладну значущість результатів;
- проведенням верифікації отриманих результатів шляхом їх порівняння з існуючими методиками оцінювання конкурентоспроможності та підтвердженням їх переваг у точності, гнучкості та адаптивності до змін зовнішнього середовища;
- апробацією основних положень дисертації у наукових публікаціях, виступах на конференціях, а також у процесі обговорення в колі фахівців, що засвідчує наукову коректність та практичну значимість отриманих результатів.

Таким чином, комплексність підходів, використання різних методів і багатоканальне підтвердження забезпечують високий рівень достовірності й обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що захищаються в дисертації.

Наукове значення роботи. Дисертаційне дослідження Дяченка О.В. має вагоме наукове значення, оскільки здійснює комплексний теоретико-методологічний та прикладний аналіз проблематики підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України в умовах післявоєнного відновлення економіки. Автор не лише поглибив існуючі уявлення про сутність та зміст категорій «конкурентоспроможність промислового підприємства» і «організаційно-економічний механізм конкурентоспроможності», але й запропонував власні дефініції, що відображають специфіку функціонування національної економіки.

Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні організаційно-економічного механізму як інтегрованої системи методів, інструментів та управлінських рішень, здатних забезпечити баланс між внутрішніми ресурсами підприємства та викликами зовнішнього середовища. Значний внесок у розвиток економічної науки становить удосконалена методика визначення інтегрального показника конкурентоспроможності, яка поєднує індексний підхід, багатокритеріальний аналіз та сучасні інструменти машинного навчання.

Дослідження має міждисциплінарний характер і розширює можливості застосування економіко-математичного моделювання у сфері стратегічного планування розвитку промислових підприємств. Важливим є також використання зарубіжного досвіду, адаптованого до українських реалій, зокрема у напрямках цифрової трансформації, кластерної організації виробництва та інституційної підтримки.

Отримані результати мають вагомe значення для подальшого розвитку економічної науки України, оскільки сприяють формуванню нових підходів до підвищення конкурентоспроможності підприємств, інтеграції у глобальні виробничо-технологічні ланцюги та забезпечення стійкого економічного зростання держави. Практичне застосування розроблених моделей і рекомендацій може стати основою для вироблення ефективних державних та корпоративних стратегій у сфері промислової політики, що підвищує актуальність і цінність дисертаційної роботи.

Практичне значення та використання результатів роботи. Практичне значення дисертаційного дослідження Дяченка О.В. полягає у розробці й апробації дієвих організаційно-економічних механізмів, здатних забезпечити підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України в умовах економічної нестабільності та післявоєнного відновлення. Запропоновані підходи і методики орієнтовані на безпосереднє впровадження у практику управління виробничими компаніями та можуть використовуватися як інструментарій для прийняття стратегічних і тактичних рішень.

Зокрема, практична значущість підтверджується:

- удосконаленою методикою визначення інтегрального показника конкурентоспроможності, яка може бути використана керівниками промислових підприємств для моніторингу стану та динаміки розвитку;
- економіко-математичною моделлю, що поєднує індексний підхід, машинне навчання та сценарний аналіз, яка забезпечує можливість прогнозування результатів і оптимізації управлінських рішень;
- розробленою програмною реалізацією, придатною для інтеграції у системи корпоративного управління та аналітичні платформи підприємств;
- рекомендаціями щодо диверсифікації ринків збуту, модернізації виробничих потужностей та впровадження міжнародних стандартів, що

мають прикладне значення для підвищення ефективності діяльності підприємств машинобудівної галузі.

Результати дослідження можуть бути використані:

- промисловими підприємствами для удосконалення стратегій розвитку та формування конкурентних переваг;
- органами державної влади та місцевого самоврядування при розробці програм промислової політики та заходів економічного відновлення;
- бізнес-асоціаціями та кластерними об'єднаннями у процесі розробки колективних стратегій підвищення конкурентоспроможності;
- закладами вищої освіти у навчальному процесі при викладанні дисциплін з економіки, менеджменту та стратегічного управління.

Таким чином, практичні результати роботи мають не лише значення для конкретних підприємств, але й потенціал для масштабного використання у системі національної економічної політики, що підсилює цінність дисертаційного дослідження.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора.

Основні положення та результати дослідження доповідалися і обговорювалися на 3 конференціях.

Публікації. Основні положення і наукові результати дослідження опубліковано у 7 наукових працях, з яких 1 – у виданнях що індексуються в науково метричній базі Scopus, у 3 – у наукових фахових виданнях України та 3 публікацій апробаційного характеру в інших наукових виданнях

Статті у виданнях що індексуються в науко метричній базі Scopus

1. Oleksandr Diachenko, Olesia Dolynska, Ihor Hrynenko, Anna Zalievska-Shyshak, Oleksandr Sokhatskyi. The Impact of Globalization on the Economic Development of Countries. Archives des science. Volume 74, Issue 3. Pages 234-239. DOI: <https://doi.org/10.62227/as/74336>. URL: <https://unige.org/volume-74-issue-3-2024/the-impact-of-globalization-on-the-economic-development-of-countries/>

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

2. Чирва О.В., Дяченко О.В. Економічні передумови забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств. Наукові праці МАУП. Економічні науки. 2025. № 2 (78). С. 63-67.

3. Дяченко О.В. Управління резервами підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 12. С. 176-180.

4. Дяченко О.В. Удосконалення управління підвищенням конкурентоспроможності промислових підприємств. Ефективна економіка. 2025. № 6. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/6830/6933>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Дяченко О.В., Червінська Л.П. Ризики діяльності промислових підприємств в умовах невизначеності. Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (20 червня 2024 р., м. Хмельницький – м. Херсон). Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2024. С. 302-305.

6. Дяченко О.В. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю промислових підприємств. II Міжнародна науково-практична конференція “Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу”: зб. матеріалів конференції (м. Київ, 10 жовтня 2024 р.) / ред. кол.: І. А.Семенець-Орлова (гол. ред.), І. І.Каліна (заст. гол. ред.), Ю. В. Мазур (упоряд. і відп. ред.) та ін. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2024. С. 180-182.

7. Дяченко О.В. Підходи до визначення економічної категорії «конкурентоспроможність промислового підприємства». Актуальні проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку регіону в умовах сучасних глобальних викликів: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Кременчук, Придніпровський інститут МАУП, 30 січня 2025 р.) / за заг. ред. В. В. Татарінова. 2025. С. 177-179.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана кваліфіковано, грамотно, науковим стилем, виклад матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій можна охарактеризувати як доступний.

Характеристика особистості здобувача. Дяченко Олександр Васильович зарекомендував себе як здібний науковець. Проявив вміння працювати з науковими джерелами, здійснювати аналітичні дослідження. Є людиною виваженою, працелюбною, вихованою, вимогливою до себе та оточуючих. Застосував нові методи та підходи до дослідження. Своєчасно та успішно виконав освітньо-наукову програму за спеціальністю 051 «Економіка».

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ЩОДО ДИСЕРТАЦІЇ:

1. За науковою новизною, теоретичним та практичним значення результатів дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Дяченка Олександра Васильовича «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

2. Порушити клопотання перед Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом про утворення спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації Дяченка Олександра Васильовича «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України» з метою присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» у складі:

Братусь Ганна Анатоліївна - завідувач кафедри управління бізнесом Навчально-наукового Інституту управління, економіки та бізнесу, Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», доктор економічних наук, професор - голова разової спеціалізованої вченої ради;

Козлова Алла Іванівна - заступник завідувача кафедри управління бізнесом Навчально-наукового Інституту управління, економіки та бізнесу, Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», кандидат економічних наук, доцент — рецензент;

Мазур Юлія Володимирівна — декан Навчально-наукового Інституту управління, економіки та бізнесу, Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», кандидат економічних наук, доцент — рецензент;

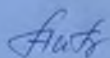
Даций Надія Василівна - професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет, МОН України, доктор наук з державного управління, професор — опонент;

Шуляр Наталія Миколаївна - доцент кафедри менеджменту, маркетингу та публічного управління, Національна академія статистики, обліку та аудиту, кандидат економічних наук, доцент — опонент.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів наук та кандидатів наук:

«за» – 12, «проти» – немає, «утрималося» – немає, не голосував – немає; в тому числі, за профілем поданої на розгляд дисертації: «за» – 12, в тому числі 7 докторів наук, 5 - кандидатів наук.

Головуючий фахового семінару,
завідувач кафедри
управління бізнесом,
д.е.н., професор

Г.А.Братусь

Секретар фахового семінару, доцент
кафедри економіки та управління бізнесом,
к.е.н., с.н.с.

А.І. Козлова